

Tale til studenterne - STX og HHX 2015

Kære studenter

Tillykke med jeres eksaminer! Jeg er glad for at se alle jeres blå og røde huer.

Et gammelt kinesisk ordsprog, eller måske nærmere en forbandelse, lyder: Gid du må leve i interessante tider! Den slags forbandelse kunne man nedkalde over sine fjender når man ville ønske dem en forfærdelig fremtid hvor mange forandringer skulle forstyrre harmonien. Min tale til jer i år skulle gerne være det stik modsatte af denne forbandelse, men I lever i den grad i interessante tider.

På mit kontor hænger et fantastisk billede af Jens Søndergaard, det er trykt bag på dimissionsprogrammet, som I sidder med i hånden i dag. Nogle af jer har jo sikkert lagt mærke til det når I har været på besøg på kontoret. Billedet er malet i 1918, året hvor 1. verdenskrig blev afsluttet, altså også i interessante tider. Kender man Jens Søndergaard, vil man genkende de voldsomme farver, og på dette billede er motivet også faretruende. Et grønt hav står i oprør med en skummende, brusende brænding mod en kyst, som alle os fra Lemvigegnen kan genkende som klinerne ved Bovbjerg. I baggrunden truer en tung lilla horisont, som lukker sollyset ude med skyer så tætte at det giver et mørke som ved en solformørkelse. I forgrunden står en gruppe mennesker i sort silhuet og kigger ud mod en flok skibe, som er på vej mod stranden, men man gruer for om de klarer skærene. Sådan kan jeres skole, jeres lærere, forældre og samfundet måske også tænke om jeres generation. Klarer I skærene? Bliver de interessante tider en velsignelse eller en forbandelse?

Kigger vi ud i verden, har vi det seneste år været vidne til, jeg nævner i flæng: en russisk invasion i en europæisk republik, en fortsat eskalering af borgerkrigen i Syrien, hvor militante islamister hærger deres eget land, befolkning og vores alles kulturarv, konflikten mellem Israel og Palæstina har nået nye fortvivlende højder. På mere hjemlige breddegrader har vi været vidner til myrderier og skyderier i først Paris og siden København. Kigger vi ud i verden er der kort sagt nok af problemer at forholde sig til, kæmpe om eller fortvivles over – det er ikke en kedelig verden I dimitteres til efter tre års skolegang på gymnasiet. I vores nære verden, skolelivet, diskuteres der uddannelse og reform af ungdomsuddannelserne som aldrig før, ungdommen er i den grad til debat. I den anledning melder følgende spørgsmål sig uvægerligt: Er I godt nok rustede til at tage ansvar for jer selv og denne verden? Har jeres skole gjort det bedste for at ruste jer til ansvaret?

For at svare på det spørgsmål må jeg først svare på, hvad skolen har givet jer. I har alle haft en bred række af fag, spændende fra naturvidenskab over samfundsfag og økonomi til sproglige og kreative fag. Den danske gymnasieskole er kendetegnet af en enestående bredde og almen dannelse, som jeg håber politikerne vil passe på i disse tider, hvor gymnasiet sandsynligvis står foran en reform. Det gælder for både STX og HHX at denne bredde og den dybde I også har fået ved dygtige

universitetsuddannede lærere, er to faglige kronjuveler, som står som indbegrebet af jeres og jeres læreres faglighed for mig. I har også lært at arbejde på tværs af fagene, har fået undervisning i at samarbejde, tænke kritisk og i al jeres boglige videns relevans og brugbarhed i den virkelige verden. Og så er I blevet klogere på jer selv. Det er det vi taler alt for lidt om til daglig, men som vi en dag som i dag med et flot ord kan kalde livsduelighed og som min kollega i Holstebro Svend Ørgaard for nylig har kaldt "evnen til at mestre sit eget liv". Men skal jeg i dag pege på noget som i mine øjne mere end noget andet berettiger til at hævde at I er godt rustede til fremtiden, vil jeg pege på Lemvig Gymnasiums og hele det danske uddannelsessystems evne til at dyrke læring i fællesskab.

Vender vi et øjeblik tilbage til Jens Søndergaards billede, så læg mærke til at to af menneskene i forgrunden er vendt mod hinanden. De virker måske lidt akavede, men det er høj grad fællesskabet mellem de to mennesker i forgrunden der er med til at give billedet intensitet og nerve. Sådan er det også her på skolen. Udlændinge som kommer her til gymnasiet, bemærker som noget af det første det stærke fællesskab vi dyrker i forbindelse med ugentlige morgensamlinger, fællesarrangementer og den tillid som hersker mellem elever og lærere. Vi er på fornavn med hinanden, skolen her er ikke bange for at give ansvar til elever som vil dyrke deres interesser eller give noget til fællesskabet. Det ser vi resultatet af når I deltager i alle de ekstra aktiviteter som redaktion af vores nye skoleblad, GLYF, innovationscamp, frivillig idræt, jazzorkester, studiekreds om programmering eller når I arrangerer Stand Up, Upcoming eller fester. Festerne og alt det sociale er selvfølgelig noget af det mere behagelige ved gymnasietiden, men jeg synes ikke man skal undervurdere betydningen af at en skole også kan være rammen en fest – især ikke når vi nu lever fire ungdomsuddannelser under samme tag. Mon ikke det gode studiemiljø på Lemvig Gymnasium også skyldes at vi er gode til at være sammen uden for skoletiden. Man har nok knapt så mange fordomme om den fra den anden uddannelse når man har festet, moret sig og drukket en øl sammen i weekenden.

Skole og fritid er slet ikke modsætninger, men tæt forbundne. Det kan lyde provokerende, men skole er et græsk ord, som betyder netop fritid. Fritid, ikke til at lægge i hængekøjen og dase, men fritid forstået som rum til at udvikle sig, studere og fordybe sig i alt det der ikke er tid til i en hverdag med arbejde. Skolegang er altså grundlæggende et luksusfænomen i vores vestlige kultur, og først senere er det også blevet adgangsbillet til uddannelse og arbejde. I dag skal skolen rumme både opdragelsen til et hårdt liv på et buldrende arbejdsmarked med evig omstillingsparathed og konkurrencementalitet og et frirum til at blive klogere på sig selv og naturen, kulturen og samfundet omkring os. Det kan ligne to helt forskellige ting, et paradoks, som man sagtens kunne skrive eksamensopgave i et tværfagligt fag om. Men jeg håber at skolegangen her både har givet jer hårde kompetencer og viden sammen med nysgerrigheden og lysten til at lære.

Hvis det er lykkedes for lærerne her på stedet at give jer disse ting med herfra, tror jeg det skyldes at Lemvig Gymnasiums lærere ligner mange af jer. Motoren for deres faglighed er også drevet af to ting: En stærk disciplin og en endnu stærkere kærlighed til deres fag og skolen. Derfor skal de

ansatte her på skolen heller ikke afkræves tilstedeværelse 8-16, der skal være plads til at dyrke deres fag og planlægge arbejdsdagen som man vil når timer og andre forpligtelser er overstået. Det gælder for både jeres skolegang og jeres læreres arbejde at vi dagligt skal tænke på den romerske filosof Senecas udsagn (Seneca var samtidig med Jesus): Ånden udfolder sig i frihed og knuges i trældom. Det kan være svært altid at give fuld frihed i en hverdag hvor pensum skal nås, skriftlige afleveringer hober sig op og skolegang af og til kan føles som mere pligt end frihed. Men jeg håber at i under jeres skolegang her også har mærket friheden til at bevæge jer i de retninger I har haft interesse for og udvikle og udfolde jeres personlighed.

Der skal med andre ord være plads til lediggang hvis begejstringen skal holdes i live. Lediggang er en anden oversættelse af det græske ord, skholé, det som på latin hedder otium. Derfor hænger der på Lemvig Gymnasiums lærerværelse også et billede af den Lediggangssten, som endnu står ved Faare Station, men som efter ferien vil blive opstillet på Lemvig Gymnasium. På Lediggangsstenen står følgende:

O Lediggang, Lediggang, du er den livsluft som uskyld og begejstring ånder. Dig ånder de salige. Salig den som har dig og hæger derom, du hellige klenodie, du eneste lævn af Gudligheden som vi har bevaret fra Paradiset.

Dette citat af Friedrich Schlegel er en fremragende forklaring af Lemvig Gymnasiums skolesyn. Lediggang er lige så vigtig for begejstringen som luften er for et menneske. Det er store ord, men det er det vi gerne vil måles på her på gymnasiet: om vi er i stand til at skabe begejstring og gode faglige resultater. Begejstringen er i øvrigt det bedste værn mod det stressniveau som jeres generation, kaldet "Generation LEAN", udsættes og udsætter jer selv for. Generation LEAN kaldes den generation der mødes med krav om at gå den lige vej gennem studierne, dyrker samfundets og skolens præstationsræs i stedet for det personlige engagement og interessen. Samme generation trimmer deres kroppe i fitnesscentre, måler fedtprocenter og frygter digressioner og omveje, en generation der på en avisforside i foråret blev beskrevet som "en generation med store muskler, men ingen modstandskraft" fordi den aldrig har prøvet, aldrig har turde at fejle. Vi lærere her på stedet ville nogen gange ønske at I turde fejle noget mere. Og her taler jeg ikke om at undlade at aflevere afleveringer eller pjække fra timerne – det ved I vist godt hvordan vi ser på. Men noget af det mest opløftende man som lærer kan være ude for, er når elever udviser ægte interesse for undervisningen og tør lege med uden tanke på karakterer og hvad læreren nu tænker hvis man siger noget vrøvl. Skolen her skal uddanne jer til job, ja, men det er mindst lige så vigtigt at vi uddanner jer til at tænke kritisk, være nysgerrige og stille de rigtige spørgsmål i resten af jeres liv. Det er almen dannelse.

Netop modet til at turde fejle er så vigtigt hvis man skal blive et helt og robust menneske. Den slagne vej er der altid nogen der kan vise. Sværere er det at afvige fra den. En af de bedste illustrationer af den tanke er for mig et kunstværk her på skolen. Her på min højre side står en skulptur som giver mig støtte i hverdagen. Skulpturen har titlen Strengene Brast, og er lavet

Lemvigs store billedhugger Eigil Westergaard, som døde for en måned siden. Skulpturen viser en musiker, en cellist, som kun er delvist udhugget af stenen. Kunstneren er stoppet midt i arbejdsprocessen og har ladet dele af stenen stå rå tilbage. På celloen er strengene brast. Man har dog stadig indtrykket af at manden vil frem og vil blive ligesom født ud af stenen. Dette er for mig et flot billede på den dannelsesproces I har været igennem. Perfekt og afrundet er det langt fra altid, og nogle gange brister strengene, og vi fejler. Men det vigtige er at man vil frem i verden og tør sætte sig selv på spil. Skønheden i alt det har Eigil Westergaard fanget.

Eigil Westergaard er i øvrigt også kunstneren bag den lyttende dreng, som I ser på min venstre side. Billedet af ham vil jeg også bede jer tage med herfra. Den fascination, nysgerrighed og forundring som han udtrykker, håber jeg I vil tage med videre. Han har i øvrigt som den eneste her på skolen været med til alle fester, men sidder her også altid mandagen efter og har nul procent i fravær på Ludus, frisk i ånden og har ikke tabt interessen for skolen. Derfor kaldes han også for den evige 1.g'er. Lad ham være jeres forbillede – og ære være Eigil Westergaards minde.

Når talen falder på fællesskaber, og lige præcis i år, hvor der er 100 års jubilæum for den almindelige valgret, herunder valgret for kvinderne, må det også være på sin plads at minde om at en stor del af studenterne her i dag er kvinder. Faktisk er kvinderne i flertal her på gymnasiet. Måske ikke blandt lærerne endnu, men blandt jer. Det er værd at ønske os alle tillykke med. Vi fejrer godt nok 100-året for kvindernes valgret i år, men der er også et andet jubilæum, som vi ligeså godt kunne fejre. Det er nemlig 130 år siden Danmarks første kvindelige akademiker blev uddannet. Hun hed Nielsine Nielsen, kom fra Svendborg og blev uddannet som læge. Hun måtte igennem en lang kamp for at tage en studentereksamen i privat regi og for at blive optaget på universitetet inden hun i 1885 kunne tage medicinsk embedseksamen fra Københavns Universitet. Det foregik ikke uden sværds slag. Hun mødte kraftig modstand fra den fuldkomment mandsdominerede lægeverden, som ikke mente at man fagligt kunne risikere at kvinder begyndte med at praktisere som læger, og da Nielsine Nielsen var eneste ansøger til en stilling på Københavns Kommunehospital og derfor måtte ansættes, tog professoren dér sin afsked i protest. Ikke fordi han havde noget imod kvinder, sagde han, men fordi han mente at det var en overskridelse af kvindens rolle at lade hende forlade sin plads i hjemmet. Desuden kunne man jo ikke afvise at Nielsine blot var ude efter at komme tæt på de flotte mandlige studerende på lægestudiet. Størst var sorgen måske for Nielsines far. Han måtte i længere tid melde afbud til sin kortklub i skam over datterens udskejelser. Men Nielsine vandt sin kamp, og i dag kan hele samfundet glædes over alle de dygtige kvindelige studenter der hvert år springer ud fra gymnasierne.

Unge fra jeres generation har i øvrigt helt anderledes fællesskaber end ældre generationer er vant til. Med de sociale medier er der sket et skred i vores brug af fællesskaber og opfattelsen af hvad et fællesskab er og skal. Facebook, instagram og andre sociale medier har skabt nye fællesskaber, som man efter behag kan tjekke ind og ud af. Disse fællesskaber er i den grad sociale og dyrker relationer og oplevelser med en flok "venner" eller ligesindede. I - og alle jeres lærere - kan skrive

under på at unge mennesker i dag lægger et enormt engagement i det fællesskab de sociale medier tilbyder. Ja, den største udfordring på et dansk gymnasium i dag er måske at få unge som jer til at lægge mobilen væk og koble lidt af fra alle de sociale medier af og til. Men bortset fra at vi nu skal tage det som en stor opgave at koble fra de virtuelle fællesskaber og tjekke ind på de fysiske, er jeg ikke så skeptisk over for jeres generations forhold til de sociale medier. Der er tale om en ny type fællesskaber som beriger de gamle. Som Julie siger til Romeo i Shakespeares stykke, som mange af os oplevede for et par måneder siden:

A rose by any other name would smell as sweet

På dansk: Den blomst vi kalder rose, vil dufte lige sødt hvordan den end kaldes

På den måde er fællesskabet måske blevet styrket, fokus er i den grad rettet mod det sociale i unges liv, faktisk i en sådan grad at det er blevet et stort problem at være ensom for unge som ikke forstår at koble sig rigtigt på fællesskaberne. Ensomhed er jo i nogle sammenhænge en gave. Men i de sociale mediers tidsalder ses ensomhed hurtigt som noget alvorligt og problematisk. Jo større fokus der er på fællesskabet, jo større problem er ensomheden. Af den grund har Lemvig Gymnasium i disse år også fokus på at forebygge ensomhed og sikre en god opstart i de nye fællesskaber når man starter på gymnasiet. Det sker ud fra parolen: Et godt fællesskab er forudsætningen for god skolegang og læring. I gymnasiets værdigrundlag står det ligefrem som en målsætning at vi skal give jer forståelse for at virkeligt liv er at mødes. For selvom I i jeres studier fremover skal kunne håndtere ensomheden og det hårde selvstændige slid, vil vi også gerne kunne dimittere jer fra Lemvig Gymnasium med en fornemmelse for vigtigheden af at læring og dannelse opstår i kraft af et fysisk fællesskab, hvor man er forpligtet på hinanden og oplever suset ved horisontudvidende oplevelser i fysisk fællesskab. Derfor er og bliver en eksamen fra Lemvig Gymnasium ikke et internetbaseret studie, hvor studentereksamen kan opnås bag en skærm i ensomhed, men en skole med morgensamlinger, fællesarrangementer, fester, studierejser, modeshows, koncerter og dimissioner. Jeg håber at I tager oplevelsen af fællesskabet og alt hvad det kan give, med jer fra jeres gymnasietid. Skulle I længes tilbage, vil Lemvig og jeres skole altid tage imod jer med åbne arme. Der er nok at vende tilbage til, som man kan forvise sig om i den sang vi skal synge om lidt, Jeppe Aakjærs Se dig ud en sommerdag, som Carl Nielsen, der i år fylder 150, satte musik til i skyggen af første verdenskrig. Det var i 1917, året før Søndergaard malede billedet som jeg indledte min tale med.

Vores fællesskab fra de sidste tre år er nu slut, og I drager nu ud til nye fællesskaber med god skolegang i bagagen. Det er derfor på tide at jeg slutter min tale og ønsker tillykke. Det vil jeg gøre med den romerske digter Martial, som siger:

Unddraget uheld og held er hvad du gi'r dine venner

Eneste rigdom du har altid, er den du gi'r væk.

Med de ord giver jeg jer væk ved at dimittere jer som studenter fra Lemvig Gymnasium årgang 2015. Tillykke!